

Høringsnotat

Høring - Forslag til forskrift om tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Bakgrunn og gjeldende rett	3
2.1	Bakgrunn	3
2.1.1	Gjeldende rett - tilgrensende tilskuddsordninger.....	4
2.1.2	Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU).....	4
2.1.3	Regionale miljøtilskudd (RMP)	4
2.1.4	Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL).....	5
2.1.5	Tilskudd til tiltak i beiteområder	5
2.1.6	Midler til fjellandbruket.....	5
2.1.7	Tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og tilskudd til tiltak i verdensarvområdene	5
3	Departementets vurderinger	6
3.1	Innretning og effekter av tilskuddsordningen	6
3.2	Formål	6
3.3	Målgruppe.....	6
3.4	Hva det kan gis tilskudd for og tilskuddets størrelse	7
3.4.1	Hva det kan gis tilskudd for	7
3.4.2	Tilskuddets størrelse	7
3.5	Krav som stilles til tilskuddsmottaker	8
3.5.1	Krav til søknad og søknadsfrist	8
3.5.2	Krav til drift av setra	8
3.5.3	Gjennomføringsfrist og endring av tiltak	9
4	Andre bestemmelser.....	9
4.1.1	Utbetaling og krav til rapportering.....	9
4.1.2	Administrasjon, dispensasjon og klage.....	10
4.1.3	Kontroll og opplysningsplikt.....	10
4.1.4	Tilbakebetaling og renter.....	11
4.1.5	Ikrafttredelse	11
5	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	11
6	Merknader til de enkelte bestemmelser	12

1 Innledning

Landbruks- og matdepartementet sender med dette på høring forslag til forskrift for nytt tilskudd til investeringer i melkeproduksjon på setrer.

Tilskuddets hovedmål er å bidra til at melkeproduksjonen på setra kan opprettholdes, gjenopptas eller startes opp for den konkrete setrer som mottar tilskudd. Dette bidrar også til en bærekraftig og diversifisert matproduksjon ved at utmarksressursene i større grad benyttes i matproduksjonen.

Avledede effekter av tilskuddsordningen er at fortsatt seterdrift kan legge til rette for en positiv utvikling for den samlede gårdsdriften, både med tanke på primærproduksjon og annen landbruksbasert næring som lokalmatsalg og turisme. Ytterligere avledede effekter vil kunne være økt aktivitet i nærmiljøene, og ringvirkninger hos andre produsenter eller andre foretak eller næringer videre i verdikjeden. Opprettholdelse av melkeproduksjon på setrer vil også bidra til å bevare seterdrift som en immateriell kulturarv.

2 Bakgrunn og gjeldende rett

2.1 Bakgrunn

I jordbruksoppgjøret 2025 ble avtalepartene enige om at det skal opprettes en ny ordning med tilskudd til setrer med melkeproduksjon (ku, geit og sau), jf. Prop. 149 S (2024–2025). Det ble samtidig bestemt at Landbruksdirektoratet skal forvalte ordningen. Det er satt av 6 mill. kroner til ordningen i 2026.

Tilskuddet inngår som del av en større seter- og utmarkssatsing i jordbruksavtalen 2025. Regjeringen vil arbeide for økt bærekraft i landbruket, blant annet gjennom økt bruk av utmarksbeite og setring. Jordbruksavtalen som ble inngått i 2025 skal blant annet bidra til å ivareta Norges forpliktelser i forbindelse med at den norske seterkulturen ble skrevet inn på UNESCOs liste over immateriell kulturarv i 2024. Ressursutnyttelse og matproduksjon er grunnlaget og årsaken til at seterdriften eksisterer. Videre drift av norske setrer bidrar til en samlet god bruk av alle ressurser på gården gjennom utnyttelse av utmarksressursene. Kombinasjonen av investeringstilskudd for gårdene og setrene skal bidra til at denne unike delen av norsk matkultur kan leve videre. Den langvarige og varierte bruken av naturressursene i seterområdene har til sammen skapt store estetiske, kulturhistoriske og biologiske kvaliteter som også opplevelses- og reiselivsnæringene drar stor nytte av. Prioriteringen av aktiv seterdrift kan derfor bidra til å bygge opp under satsingen på verdiskaping innen både lokalmat og reiseliv. Landbruksdirektoratet leverte i forkant av jordbruksoppgjøret 2023 utredningen «Forslag til satsing for fortsatt seterdrift». Blant annet med bakgrunn i denne rapporten ble avtalepartene i jordbruksoppgjøret 2023 enige om følgende mål for norsk setersatsing: seterdrift med melkeproduksjon, og tilhørende miljøverdier og mattradisjoner, skal fortsatt være et viktig bidrag i norsk bærekraftig jordbruk.

Det nye tilskuddet til seterdrift er et bidrag til å nå dette målet. For å legge til rette for fortsatt seterdrift er det et behov for investeringer. Det kan være behov for å endre eller utvide bygninger fordi seteranleggene er for små eller ikke tilfredsstillende dagens krav, eller behov for vedlikehold og oppgradering av infrastruktur som veier og energiforsyning. For å ytterligere legge til rette for at

foretak med melkeproduksjon kan foreta nødvendige oppgraderinger på setra med formål om langsiktig drift, ble det i jordbruksoppgjøret 2025 bestemt at det skal etableres et nytt tilskudd som gjelder investeringer i seterdrift med melkeproduksjon. Det ble fastsatt en rekke kriterier som forvaltningen av ordningen skal baseres på, jf. Prop. 149 S (2024–2025) kap. 6.4:

- Det innvilges 500 000 kroner per seter som et engangstilskudd i henhold til godkjent kostnadsoverslag.
- Tilskuddet gjelder kun setrer med melkeproduksjon. Produksjonsperioden skal være minst fire uker per sesong. Melken som blir produsert skal leveres til meieri eller foredles på setra. Produksjonen skal tilsvare minimum 45 liter kumelk, 25 liter geitemelk eller 15 liter sauemelk i døgnet per seter. For kumelk og geitemelk tilsvarer det Tines leverandørvilkår.
- Søker forplikter seg til å drive setra med disse vilkår, samt de vilkår Landbruksdirektoratet setter, i ti år etter at tilskuddet er innvilget.
- Type investeringer det gis tilskudd til er investering i bygningsmasse, infrastrukturiltak mv. som er nødvendige oppgraderinger.

Innenfor denne rammen har Landbruksdirektoratet fått i oppdrag å ramme inn og utforme setertilskuddsordningen med nødvendige vilkår, og lage et tilpasset forvaltningssystem. Det ble videre gitt føringer om å gjøre nødvendige avgrensninger opp mot andre midler til setring, særlig IBU-midlene og SMIL. Jordbruksavtalepartene la samtidig til grunn at Landbruksdirektoratet, Innovasjon Norge og Riksantikvaren på egnet måte ivaretar en samordnet satsing på seterdrift.

2.1.1 Gjeldende rett - tilgrensende tilskuddsordninger

Tilskuddet til investering i melkesettrer må sees i sammenheng med følgende øvrige virkemidler for seter- og utmarkssatsing:

2.1.2 Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU)

Formålet med midlene er å legge til rette for langsiktig og lønnsom verdiskaping, samt bidra til sysselsetting, bosetting og et variert landbruk i alle deler av landet med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt¹. Midlene settes av i de årlige jordbruksoppgjørene, og det er Innovasjon Norge som forvalter midlene. Det kan over ordningen gis støtte til investeringer i produksjonsanlegg på setrer og til nye strømløsninger, som solcelleanlegg med batteri. I tillegg kan det gis investeringstilskudd til utvikling av tilleggsnæringer med utgangspunkt i f.eks. seterdrift, og tilskudd til bedriftsutvikling.

2.1.3 Regionale miljøtilskudd (RMP)

Regionale miljøtilskudd skal stimulere til en økt miljøinnsats i jordbruket gjennom miljøtiltak på egen gård eller leiejord. Midlene settes av i de årlige jordbruksoppgjørene. Hvert fylke har et eget miljøprogram som dekker en rekke temaer, og tilskuddet betales ut direkte til bønder/foretak som oppfyller vilkårene for de ulike tiltakene. Det gis i dag regionale miljøtilskudd til drift av seter i alle fylker, herunder drift av seteranlegg med melkeproduksjon. Satsen differensieres etter oppholdstid (4–6 uker, > 6 uker), og om melka hentes eller foredles på setra. Det gis likt tilskudd både til enkeltsettrer og fellesettrer. Melken som blir produsert skal leveres til meieri eller foredles på setra. Produksjonen skal tilsvare minimum 45 liter kumelk, 25 liter geitemelk eller 15

¹ Forskrift om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket, 2015.

liter sauemelk i døgnet per seter. Dette er de samme produksjonskravene som er fastsatt for tilskuddet til investeringer i melkeproduksjon på seter som nå høres.

2.1.4 Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) bidrar til at nasjonale miljømål ivaretas gjennom lokalt arbeid med miljøverdier i jordbruket, i form av investeringstiltak som gir raske resultater og miljøeffekter. Formålet med SMIL er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensingen, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift². Midlene settes av i de årlige jordbruksoppgjørene, og kommunen er vedtaksmyndighet. Det kan innvilges SMIL-tilskudd til både kulturmiljø- og naturmiljøtiltak på setrer, for eksempel istandsetting av verneverdige seterbygninger og tiltak for å ivareta gammel kulturmark.

2.1.5 Tilskudd til tiltak i beiteområder

Tilskudd til tiltak i beiteområder bidrar til å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Midlene settes av i de årlige jordbruksoppgjørene, og kommunen er vedtaksmyndighet. Det kan blant annet gis tilskudd til tidsbegrenset utprøving av nytt utstyr som kan bidra til effektiv og god beitebruk. Det kan videre gis tilskudd til investeringer knyttet til utmarksbeitene, som gjelder investeringer i faste installasjoner og annet utstyr knyttet til beitebruk som fremmer beitebruken i et område. Eksempler på tiltak er elektronisk overvåkingsutstyr og sperregjerder som hindrer beitedyr i å komme ut av beiteområdet.

2.1.6 Midler til fjellandbruket

Formålet med fjellandbruksordningen er å bidra til bærekraftig landbruk og til utnyttelse av gårdens ressurser med utgangspunkt i fjellandbrukets muligheter og utfordringer. Ordningen gjelder for Trøndelag, Innlandet, Telemark og Buskerud. Midlene settes av i de årlige jordbruksoppgjørene, og Trøndelag fylkeskommune er ansvarlig for ordningen. Det kan blant annet gis tilskudd til kunnskapsutvikling og tiltak som styrker seterbruken.

2.1.7 Tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og tilskudd til tiltak i verdensarvområdene

Disse tilskuddene brukes til miljøtiltak i utvalgte kulturlandskap og verdensarvområder. I noen av områdene er verdiene som skal ivaretas knyttet til seterdrift og seterlandskapet. Kommunen er vedtaksmyndighet og skal fastsette forvaltningsplaner og retningslinjer for prioritering av søknader.

- Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) er en tverrfaglig, felles satsing og tilskuddordning i spleiselag mellom Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Formålet med tilskudd til tiltak i UKL er å bidra til å sikre verdier knyttet til landskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, herunder langsiktig skjøtsel og drift.
- Tilskudd til tiltak i verdensarvområdene skal bidra til å styrke landbruket i de tre verdensarvområdene Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og

² Forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket, 2004.

Circumferensen. Tilskuddsordningen bidrar til å ivareta våre internasjonale forpliktelser om å ta vare på natur- og kulturarven i verdensarvområdene.

Utover midlene som gis over Landbruks- og matdepartementet sitt budsjett, kan det søkes om midler til bevaring av kulturminner og kulturmiljøer blant annet gjennom Norsk kulturminnefond (underlagt Klima- og miljødepartementet) og Riksantikvarens støtteordninger.

3 Departementets vurderinger

3.1 Innretning og effekter av tilskuddsordningen

Avtalepartene i jordbruksoppgjøret 2025 ble enige om å innføre et nytt tilskudd til melkeproduksjon på setrer, der formålet er å stimulere til opprettholdelse av seterdrift. Partene avtalte samtidig at dette skal gjennomføres i form av et investeringstilskudd. Dette er fordi hindringer for fortsatt, gjenopptatt eller ny seterdrift ofte er knyttet til infrastrukturen ved setra. Eksempler på dette er bygging eller oppgradering av produksjonsbygninger, strøm, vann og avløp som kan gjøre det mulig å oppfylle krav i mat- og helselovgivningen, og oppgradering av adkomstveier for å kunne levere melk via melkebil.

Tilskuddsordninger i landbruket er i det alt vesentlige regulert gjennom forskrifter, eksempelvis forskrift 19. desember 2014 nr. 1816 om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket. Departementet vil for øvrig påpeke at forskriftsfesting av tilskuddsordningen bidrar til forutberegnelige regler. Departementet foreslår derfor at tilskuddsordningen reguleres gjennom forskrift, og at det lages en ny forskrift om tilskudd til investeringer i melkeproduksjon på setrer.

3.2 Formål

Som nevnt i punkt 2.1, ble det i jordbruksoppgjøret 2023 avtalt et nytt mål om setring (opprettholdelse og etablering av seterdrift med melkeproduksjon). Dette ble fulgt opp i jordbruksforhandlingene i 2025, hvor det ble avtalt et tilskudd til investering i seterdrift med melkeproduksjon.

Dette vil være førende for forskriftens formål. Departementet foreslår derfor at forskriften bør ha som formål å bidra til langsiktig seterdrift med melkeproduksjon, og at dette fremgår tydelig av forskriftens formålsparagraf.

Departementets forslag til formålsparagraf fremgår av utkast til forskrift § 1.

3.3 Målgruppe

Formålet med tilskuddsordningen er som nevnt å legge til rette for langsiktig melkeproduksjon på setrer. Etter departementets vurdering bør tilskuddsordningens målgruppe derfor være foretak som allerede driver melkeproduksjon. En slik avgrensning vil etter departementets syn sikre at tilskudd kun gis til foretak som driver eller kan drive med melkeproduksjon på setrer. Etter dette foreslår departementet at målgruppen for tilskuddet skal være foretak som allerede driver produksjon av melk fra ku, geit eller sau.

Forslaget til målgruppe innebærer at tilskuddsmottaker ikke må være eier av verken grunnen eller seterbygningene for å kunne motta tilskudd. Departementet har vurdert om det skulle stilles krav om dokumentasjon på at tilskuddsmottaker har rett til å drive melkeproduksjon på setra for hele pliktperioden etter § 6. Departementet anser det imidlertid som lite sannsynlig at

noen vil påta seg en driveplikt etter forskriften, uten å ha de privatrettslige forutsetningene for å kunne oppfylle plikten, og foreslår derfor ikke et slikt dokumentasjonskrav.

Departementets forslag til bestemmelse om hvem som kan få tilskudd følger av utkast til forskrift § 2.

3.4 Hva det kan gis tilskudd for og tilskuddets størrelse

3.4.1 Hva det kan gis tilskudd for

For å drive melkeproduksjon på seter, kan det være behov for å endre eller utvide driftsbygninger. Det kan for eksempel være at produksjonsbygningene er for små eller ikke tilfredsstillende dagens krav. Det kan også være behov for etablering eller oppgradering av nødvendig fast infrastruktur, som veier, vannforsyning eller nettstrøm. For å sikre at tilskuddet går til tiltak som støtter melkeproduksjon på setra, foreslår departementet at det kan gis tilskudd for investeringer i driftsbygninger med tilhørende fastmontert varig produksjonsutstyr og fast infrastruktur. Dette vil bidra til at tilskudd ikke gis til tiltak knyttet til søkers øvrige landbruksvirksomhet eller andre forhold.

Tilskuddet er rettet inn mot driftsbygninger, fastmontert varig produksjonsutstyr og fast infrastruktur som er nødvendig for selve melkeproduksjonen. Det gis ikke tilskudd til oppgradering bygg som sel eller seterstue med funksjon som oppholdsrom eller sted til å sove.

I jordbruksforhandlingene i 2025 ble det lagt til grunn at det skulle være et produksjonskrav på ti år for mottaker av tilskudd. Etter departementets vurdering bør tilskudd derfor avgrenses til tiltak som er egnet til å opprettholde melkeproduksjon på setra i ti år.

Investeringer i driftsbygninger og fast infrastruktur kan medføre store kostnader, og derfor utgjøre et økonomisk hinder for å bruke setra til melkeproduksjon. Det var slike store investeringer tilskuddet var ment å treffe da tilskuddet ble avtalt i jordbruksforhandlingene i 2025. Samtidig kan det være behov for flere tiltak som hver for seg ikke har en høy kostnad, men som samlet har en høy kostnad. Departementet mener ordningen bør være fleksibel, slik at man også kan gi tilskudd for samlede, store prosjekter. Departementet foreslår derfor at tiltakene som kan gis tilskudd må ha en samlet kostnad på minimum 500 000 kroner.

Formålet med tilskudd generelt er at de skal stimulere til et økt aktivitetsnivå hos mottaker, ved å være utløsende for tiltak som ellers ikke ville blitt gjennomført. Departementet mener det derfor er viktig at det ikke blir adgang til å støtte allerede gjennomførte tiltak gjennom tilskuddsordningen. I slike tilfeller vil ikke tilskuddet ha vært et insentiv til gjennomføringen av tiltaket. Departementet foreslår derfor at det ikke kan gis tilskudd for tiltak som er påbegynt før søknad om tilskudd er sendt.

Departementets forslag til bestemmelse om hva det kan gis tilskudd for følger av utkast til forskrift § 3.

3.4.2 Tilskuddets størrelse

I jordbruksforhandlingene i 2025 ble det avtalt at det innvilges 500 000 kroner per seter som et engangstilskudd i henhold til godkjent kostnadsoverslag. Departementet mener dette bør fremkomme klart av forskriften.

Vurderingen av hvilke kostnader som tilskuddet kan gis for, må etter departementets syn vurderes i lys av at tiltaket må være egnet, jf. § 3. Se for øvrig departementets kommentarer til §§ 3 og 4.

Departementets forslag til bestemmelse om tilskuddets størrelse følger av utkast til forskrift § 4.

3.5 Krav som stilles til tilskuddsmottaker

3.5.1 Krav til søknad og søknadsfrist

Lik utforming av og lik frist for søknader gir tilskuddsmyndighetene best forutsetninger for å kunne sammenligne, vurdere og prioritere søknader. Etter departementets vurdering bør derfor søknader om tilskudd ha så lik utforming som mulig. Det vil også gjøre det lettere for søkere å forstå hva de må opplyse om i søknaden. Departementet foreslår etter dette at søknad om tilskudd skal fremmes på søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet. I dette ligger at direktoratet i søknadsskjemaet fastsetter krav til opplysninger og dokumentasjon.

Departementet foreslår videre at Landbruksdirektoratet fastsetter søknadsfrister i utlysningen av tilskuddsmidlene.

Departementets forslag til bestemmelse om krav til søknad og søknadsfrist følger av utkast til forskrift § 5.

3.5.2 Krav til drift av setra

I jordbruksforhandlingene 2025 ble det avtalt konkrete krav til melkeproduksjon på setra for å kunne motta tilskuddet, tilsvarende som for tilskudd gjennom RMP- ordningen (jf. omtale i 2.2.). Produksjonen skal være av et visst omfang og varighet. Produksjonsperioden skal være på minst 4 uker per sesong og man må produsere tilsvarende minst 45 liter kumelk, 25 liter geitemelk eller 15 liter sauemelk per døgn per seter. Videre skal melken enten leveres til meieri eller foredles lokalt. Denne plikten for tilskuddsmottaker skal vare i ti år.

Det er etter departementets syn nødvendig at plikter knyttet til produksjonens omfang og varighet må fremgå tydelig av forskriftsteksten. Departementet foreslår derfor en bestemmelse som konkretiserer tilskuddsmottakers etterfølgende plikter.

Målgruppen for tilskuddsordningen slik den er foreslått i § 2 er foretak som driver melkeproduksjon. Det er ikke et krav om at foretaket driver melkeproduksjonen på seter på søknadstidspunktet. Etter departementets vurdering er det derfor behov for å ta utgangspunkt i ulike tidspunkt for når plikten begynner å løpe. For eksisterende seterdrift mener departementet det er rimelig at plikten til å drive melkeproduksjon på seter løper fra tilskuddet blir innvilget. For nye eller gjenopptatte produksjoner mener departementet at tidspunktet for oppstart av melkeproduksjonen på setra bør legges til grunn. For å redusere risikoen for at nye produksjoner ikke starter opp, foreslår departementet også at plikten løper senest fra tidspunktet for utbetaling av hele tilskuddet.

I tillegg til produksjonskravets omfang og varighet, kan det være aktuelt å stille andre vilkår for utbetaling av tilskuddet i vedtaket om tilskudd. For eksempel kan det være aktuelt at Landbruksdirektoratet ber om at tilskuddsmottakere som foredler melken lokalt skal sende dokumentasjon på at produksjonskravet er oppfylt innen utløpet av hvert produksjonsår.

Departementets forslag til hvilke krav som stilles til tilskuddsmottaker følger av utkast til forskrift § 6.

3.5.3 Gjennomføringsfrist og endring av tiltak

Departementet mener det er viktig å sikre at de som har fått godkjent søknad om tilskudd gjennomfører tiltaket innen rimelig tid, slik at formålet med tiltaket oppnås. Tilskudd som ikke brukes til formålet, kunne da ha kommet andre potensielle tilskuddsmottakere til gode. Departementet foreslår derfor at det settes en gjennomføringsfrist for tiltaket, og at denne settes til tre år fra vedtakstidspunktet.

Samtidig kan det oppstå forhold som gjør at tiltak ikke kan gjennomføres som forutsatt i søknaden. Tilskuddsmottaker kan i slike tilfelle ha behov for enten fristutsettelse eller endring av tiltaket.

Tilskuddsmyndighetene har på sin side et behov for opplysninger ved forsinkelser eller endringer, for å vurdere om vilkår er oppfylte. Departementet foreslår derfor at forsinkelser eller avvik i gjennomføringen av tiltaket skal meldes til Landbruksdirektoratet uten ugrunnet opphold.

Departementet mener endringer av tiltak bør kunne godkjennes, forutsatt at tiltaket etter endringen er i samsvar med forskriften. Departementet foreslår derfor at Landbruksdirektoratet etter søknad kan godkjenne endringer, på visse vilkår. Departementet vil samtidig bemerke at bestemmelsen er utformet slik at direktoratet kan godkjenne endringer, men det er ingen rett for tilskuddsmottaker å få godkjent slike endringer.

Departementets forslag til gjennomføringsfrist for tiltak og endringer av tiltak følger av utkast til forskrift § 7.

4 Andre bestemmelser

4.1.1 Utbetaling og krav til rapportering

Tilskuddsmottaker kan ha et behov for utbetaling underveis i gjennomføringen av tiltaket, når kostnader er påløpte eller er nær forfallsdato. Departementet mener det skal være mulig, innenfor rammer fastsatt av Landbruksdirektoratet, å få utbetalt tilskuddet etter hvert som kostnader påløper. Løpende utbetalinger for dokumenterte og godkjente utgifter for investeringstilskudd er også normen for og skal gjelde for tilskuddstypen, jf. statens økonomireglement punkt 6.3.5, jf. stortingsvedtak av 8. november 1984. Departementet foreslår derfor en bestemmelse om at Landbruksdirektoratet kan utbetale deler av tilskuddet ved behov.

Samtidig vil tilskuddsmyndighetene ha behov for å kunne kontrollere at tilskuddet brukes til det godkjente tiltaket. Departementet mener det er viktig med tydelige regler for vilkår for utbetaling. Departementet foreslår derfor at tilskuddsmottaker må dokumentere fremdrift (for delutbetalinger), eller ferdig gjennomføring og sluttregnskap (for endelig utbetaling). Hvilken form slik dokumentasjon skal ha er etter departementets syn mest nærliggende at Landbruksdirektoratet fastsetter i vedtak om tilskudd. Departementet ser derfor ikke behov for å gi nærmere regler om dokumentasjonskravene i denne forskriften.

Departementets forslag til bestemmelse om utbetaling og rapportering følger av utkast til forskrift § 8.

4.1.2 Administrasjon, dispensasjon og klage

Det ble avtalt i jordbruksforhandlingene i 2025 at tilskuddsordningen skal administreres av Landbruksdirektoratet. Departementet foreslår derfor at dette fastsettes i forskriften.

Dersom det kommer flere søknader om tilskudd enn det er midler til det enkelte budsjettår, vil det bli behov for å prioritere mellom enkeltsøknader. Dette vil etter departementets syn måtte ta utgangspunkt i egnethetsvilkåret, slik at søknader om tiltak som er mest egnede bør prioriteres. Samtidig kan det være aktuelt å prioritere mellom søknader basert på mer overordnede kriterier. Siden seterkultur er oppført på UNESCOs verdensarvliste for immateriell kulturarv, legger departementet til grunn at antall setrer i drift vil være viktigere enn total melkeproduksjon på setrer. Følgelig vil dette føre til at det kan være aktuelt å prioritere tilskudd som er egnet for fortsatt eller oppstartet drift, fremfor tilskudd som legger til rette for utvidet drift. Det kan også tenkes andre prioriteringskriterier. Eksempler kan være at det prioriteres mellom dyreartene, regioner, fylker eller landsdeler. Departementet ber om høringsinstansenes innspill på andre mulige prioriteringskriterier.

Det er etter departementets syn viktig at slike prioriteringskriterier gjøres kjent blant potensielle søkere. Det legges til grunn at Landbruksdirektoratet årlig lyser ut midlene, og at tilskuddsordningen og prioriteringskriterier beskrives nærmere i denne utlysningen. Departementet foreslår derfor at Landbruksdirektoratet skal fastsette prioriteringskriterier ved utlysning av tilskudd.

I andre ledd foreslår departementet at Landbruksdirektoratet i særlige tilfeller kan dispensere fra § 6, § 7 andre ledd og søknadsfrister med hjemmel i § 5. Departementet legger til grunn at det skal være en høy terskel for å kunne dispensere fra bestemmelsene. Terskelen skal forstås slik at det kun kan gis dispensasjon fra de aktuelle reglene når det foreligger forhold som hindrer tilskuddsmottaker i å overholde sine plikter etter bestemmelsene. Forholdene skal som et klart utgangspunkt være utenfor tilskuddsmottakers kontroll. Formuleringen om at direktoratet «kan» dispensere fra reglene innebærer at ingen har krav på dispensasjon.

Avslutningsvis foreslår departementet at det tydeliggjøres at vedtak fattet av Landbruksdirektoratet kan påklages til Landbruks- og matdepartementet. Dette følger uansett av forvaltningslovens regler, som også vil gjelde for resten av klagebehandlingen, men er likevel foreslått tatt inn i forskriften av pedagogiske hensyn.

Departementets forslag til bestemmelse om administrasjon, dispensasjon og klage følger av utkast til forskrift § 9.

4.1.3 Kontroll og opplysningsplikt

For å kunne kontrollere at tilskudd brukes som forutsatt, mener departementet det er viktig at Landbruksdirektoratet gis en forskriftsfestet kontrolladgang. For å sikre forutberegnelighet bør tilskuddsmottakers plikter ved kontroll, etter departementets syn, også fremkomme klart i en slik bestemmelse. Direktoratet vil kunne ha behov for opplysninger fra tilskuddsmottaker for å kunne gjennomføre kontroll. Det kan for eksempel være aktuelt å kreve oversendt dokumentasjon, eller at tilskuddsmottaker medvirker til stedlig kontroll.

Departementet foreslår derfor en bestemmelse om at Landbruksdirektoratet kan kontrollere at vilkårene for utbetaling av tilskudd er oppfylte, og at direktoratet kan pålegge tilskuddsmottaker å utlevere opplysninger og dokumentasjon, og medvirke til stedlig kontroll.

Departementets forslag til bestemmelse om kontroll og opplysningsplikt følger av utkast til forskrift § 10.

4.1.4 Tilbakebetaling og renter

Departementet mener det er nødvendig med en regel om tilbakekreving av uberettiget tilskudd. Dette vil være aktuelt både for tilskudd som er utbetalt på feilaktig grunnlag, og ved etterfølgende brudd på fastsatte vilkår. I slike tilfeller bør, etter departementets syn, fremtidige utbetalinger kunne stanses eller reduseres, og gjennomførte utbetalinger kunne kreves helt eller delvis tilbake. Departementet foreslår derfor en regel i tråd med dette.

Saker om tilbakebetaling vil følge reglene om omgjøring av vedtak i forvaltningsloven.

Delvis tilbakebetaling vil etter departementets syn være mest aktuelt for tilfeller hvor det foreligger brudd på produksjonsplikten etter § 6 for kun deler av tiårsperioden. Dersom tilskuddsmottaker har overholdt produksjonsplikten i fem år, men ikke overholder den de neste fem årene, så bør normalt bare halve tilskuddsbeløpet kreves tilbake. Departementet legger til grunn at vurderingen av hvor mye som skal kreves tilbake bør ta utgangspunkt i pliktbruddets årsak og alvorlighet, og grad av skyld hos tilskuddsmottaker.

Departementet mener videre det er rimelig å kreve renter av tilbakebetalte tilskudd, og foreslår derfor en adgang til å kreve renter ved tilbakekreving, etter forsinkelsesrentelovens regler.

Det alminnelige utgangspunktet er at rentene først begynner å løpe fra forfallsdato for tilbakebetalingskravet. Dersom det konstateres grov uaktsomhet eller forsett bør renter kunne kreves fra tidspunktet mottaker burde ha skjønnet at vilkårene for å få tilskuddet ikke var oppfylt, tidligst fra utbetalingen av det urettmessige tilskuddet. Departementet legger til grunn at krav om renter fra utbetalingstidspunktet ikke vil være aktuelt i saker med etterfølgende pliktbrudd.

Departementets forslag til bestemmelse om tilbakebetaling og renter følger av utkast til forskrift § 11.

4.1.5 Ikrafttredelse

I jordbruksforhandlingene 2025 ble det avtalt at tilskuddet til investering i melkesetere skulle gjelde fra 2026. Dette gjør at det er begrenset med tid til å gjøre potensielle søkere kjent med tilskuddsordningen, lyse ut midlene og behandle søknader innen budsjettårets slutt. Departementet mener derfor det er viktig at forskriften trer i kraft så snart som mulig.

Departementets forslag til ikrafttredelse følger av utkast til forskrift § 12.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet legger til grunn at tilskuddet vil gi bedre økonomiske rammer for seterbrukere med melkeproduksjon som skal oppgradere setrer.

Videre antar departementet at tilskuddet å føre til noe økt aktivitet i bygge- og anleggsbransjen, trolig mest lokalt i nærheten av setrene.

Forvaltning av tilskuddordningen vil kreve noe tid og personell hos Landbruksdirektoratet. Dette vil bli håndtert innenfor eksisterende budsjettammer.

Forskriftens bestemmelser får ingen konsekvenser for størrelsen på budsjettammen som er avsatt til ordningen.

6 Merknader til de enkelte bestemmelser

Departementet vil i det videre gjennomgå de enkelte forslag til bestemmelser i utkast til forskrift.

Til § 1 Formål

Forskriftens formål er å bidra til å legge til rette for langsiktig seterdrift med melkeproduksjon. Det vises til punkt 3.2.

Med «langsiktig» menes varighet på ti år eller mer, og må sees i sammenheng med §§ 3 og 6 første ledd.

Med «seterdrift» menes sesongmessig drift av husdyrhold med melkeproduksjon i beiteområder i utmarka og områder som ligger så langt fra gården at buskapen ikke kan drives frem og tilbake på én dag. «Seter» er ikke et helt entydig begrep, men felles for ulike typer setre er at de har vært sentrale elementer i behovet for å utnytte utmarksressurser som lå bortenfor gårdens umiddelbare nærhet³. Seterdrift er da når en gård har dyra sine på sommerbeite et stykke unna gården der det er husvære og fast personale, slik at man kan nytte områdene rundt setra til beiting.

Med «melkeproduksjon» menes produksjon av melk fra ku, geit eller sau, se § 2 og § 6 andre ledd.

Til § 2 Hvem som kan få tilskudd

Paragrafen angir hvem som kan motta til skudd, og hva som er grunnvilkårene for mottakere. Det følger av paragrafen at det kan gis tilskudd til foretak som driver med produksjon av melk fra ku, geit eller sau. Det vises til punkt 3.3.

Med «foretak» menes både enkeltpersonsforetak og foretak med flere deltagere. Videre omfattes foretak både med og uten begrenset ansvar. «Foretak» skal forstås likt som grunnvilkåret for produksjonstilskudd etter forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 2, om at tilskudd etter forskriften kan gis til foretak som er registrert i Enhetsregisteret, noe som innebærer at det ikke er noen begrensning på selskapsformen.

Med «produksjon» menes et produksjonsomfang med et antall dyr som muliggjør oppfyllelse av produksjonsplikt etter § 6 andre ledd.

Med «produksjon av melk fra ku, geit eller sau» menes melkeproduksjon fra artene *Bos taurus* (storfe), *Capra hircus* (tamgeit) og *Ovis aries* (tamsau).

Til § 3 Hva det kan gis tilskudd for

Paragrafen angir hva det er mulig å søke om og motta til skudd for. Det vises til punkt 3.4.

Det følger av paragrafens første ledd at «Det kan gis tilskudd for tiltak på seter som er egnede bidrag til å sikre melkeproduksjon på setra i minst ti år, herunder investeringer i driftsbygninger og fast infrastruktur. Tiltakene må ha en samlet kostnad på minimum 500 000 kroner.»

³ Stensgaard, K. *Hvordan står det til på setra?* NIBIO rapport, 3 (88), 2017.

Med «tiltak» menes oppgraderinger eller bygging av driftsbygninger med tilhørende fastmontert varig produksjonsutstyr og fast infrastruktur.».

Med «egne bidrag til å sikre melkeproduksjon på setra i minst ti år» menes at tiltakene skal ha en direkte sammenheng med foretakets evne og mulighet til å drive melkeproduksjonen. Dette avgrenser mot tiltak som ikke knytter seg til melkeproduksjonen, eksempelvis husværet, andre aspekter av foretakets næringsvirksomhet eller rent private forhold på setra. «Egnet» innebærer også at tiltaket eller ulike aspekter av det må være nødvendige – tiltak eller aspekter av tiltak som ikke er nødvendige bidrag til å sikre melkeproduksjonen vil følgelig heller ikke være egne. «Egnet» må også ses i sammenheng med «i minst ti år», slik at tiltak som isolert er egne, ikke vil kunne støttes dersom tiltaket ikke medfører at det er mulig å drive melkeproduksjon på setra i minst ti år.

Ordlyden «på setra» avgrenser også mot tiltak på foretakets øvrige landbrukseiendommer, selv om dette skulle ha sammenheng med melkeproduksjonen.

Med «investeringer» menes både anskaffelser eller oppføring av nye bygninger, infrastruktur eller varige driftsmidler, og nødvendige oppgraderinger av slike. Ordinært vedlikehold omfattes ikke.

Med «fastmontert varig produksjonsutstyr» omfattes utstyr av mer varig karakter som er fast på setra og er knyttet til melkeproduksjonen; motsetningsvis omfattes ikke forbruksvarer eller utstyr med kortere levetid. Nærmere vurdering av hva som er «fastmontert varig» må ta utgangspunkt i at tiltak skal være egne bidrag til å sikre melkeproduksjon på setra i «minst ti år».

Tiltakene det søkes om tilskudd for må ha en kostnad på minimum 500 000 kroner. Følgelig kan det gis tilskudd for flere tiltak så lenge de samlet koster minimum 500 000 kroner.

Det følger av paragrafens *andre ledd* at det ikke kan gis tilskudd for tiltak som er påbegynt før søknad er sendt. Dette innebærer at tiltak som er både fullført og påbegynt før søknad er sendt ikke kan støttes med tilskudd. Motsetningsvis kan det gis støtte til tiltak som er påbegynt etter at søknad er sendt, men før søknaden er behandlet.

Til § 4 Tilskuddsutmåling og godkjente kostnader

Paragrafen omhandler utmåling av tilskudd og at utmålingen skal gjøres på grunnlag av godkjente kostnader. Det vises til punkt 3.4.2.

Det følger av bestemmelsen at tilskuddet er på 500 000 kroner. Tilskuddet kan altså ikke være på mindre enn 500 000 kroner, jf. at minste kostnad for tiltak må være på 500 000 kr etter § 3 andre ledd.

Med «kostnad» menes utgifter tilskuddsmottaker faktisk har hatt (eller som forventes påløpt). Dette avskjærer mot at egeninnsats, bruk av eget utstyr og egne masser eller trevirke kan inngå i kostnadsgrunnlaget.

Med «godkjent» menes kostnader knyttet til de tiltak som vil kunne godkjennes etter § 3. Dette innebærer at unødvendige kostnader til ellers egnede tiltak ikke vil kunne inngå i tilskuddsgrunnlaget. Vurdering av og begrunnelse for hvilke kostnader som godkjennes vil skje ved behandling av søknad og anmodning om utbetaling.

Det følger videre av bestemmelsen at tilskuddet er et engangstilskudd per seter. Med «engangstilskudd» menes at det ikke kan gis støtte til tiltak på den samme setra ved senere søknader, uavhengig av eier- eller brukerskifte. Motsetningsvis kan det gis tilskudd flere ganger til samme tilskuddsmottaker, men for ulike setrer, forutsatt at disse ikke har mottatt tilskudd tidligere, og forutsatt at det er mulig å overholde produksjonsplikten etter § 6 for alle setrene ved overlappende produksjonspliktsperiode.

Til § 5 Krav til søknad og søknadsfrist

Paragrafen omhandler krav til søknaden og søknadsfrist. Det følger av paragrafen at søknad skal fremmes på søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet, innen fristen som er fastsatt i utlysningen. Det vises til punkt 3.5.1.

Med «søknadsskjema» menes både skjemaet og den form dette tar (fysisk, elektronisk eller digital), samt hvilken dokumentasjon som må vedlegges søknaden.

Med «utlysningen» menes Landbruksdirektoratets årlige utlysning av tilskuddsmidlene, med tilhørende informasjon om prioriteringskriterier og annen nødvendig informasjon for søkere til ordningen, se for øvrig § 9 første ledd andre punktum.

Med «fristen» menes siste frist for å sende inn søknad. Oversittelse av fristen medfører at søknader skal avvises av Landbruksdirektoratet, med mindre direktoratet finner grunn til å kunne dispensere fra fristen i særlige tilfeller i tråd med dispensasjonsadgangen i § 9 andre ledd.

Til § 6 Krav til driften

Paragrafen angir hvilke plikter tilskuddsmottaker påtar seg når tilskudd innvilges. Det vises til punkt 3.5.2.

Det følger av *første ledd første punktum* at tilskuddsmottaker forplikter seg til å drive melkeproduksjon på setra, samt øvrige vilkår fastsatt av Landbruksdirektoratet, i ti år fra tilskuddet ble innvilget.

Med «melkeproduksjon» menes produksjon av melk fra ku, geit eller sau og av produksjonsomfang som angitt i andre ledd bokstav b.

Med «øvrige vilkår» vises det til vilkår stilt i vedtaket om tilskudd. Saklige og nødvendige vilkår vil primært være knyttet til rapportering i forbindelse med overholdelse av produksjonsplikten etter andre ledd, men kan også være knyttet til vilkår om at tiltak som er omsøkte må gjennomføres i tråd med annet regelverk knyttet til tiltaket, herunder eksempelvis plan- og bygningslovgivningen eller miljølovgivningen.

Med «ti år regnet fra tilskuddet ble innvilget» menes de ti påfølgende mulige driftssesonger, jf. andre ledd bokstav a.

Det følger av første ledd *andre punktum* at for nye eller gjenopptatte melkeproduksjoner regnes perioden fra oppstart av produksjonen, likevel senest fra sluttutbetaling. Dette tar høyde for at nye eller gjenopptatte produksjoner ikke nødvendigvis kan starte opp umiddelbart ved innvilgelse av vedtaket, samtidig som utbetaling ved endelig gjennomføring av tiltaket likevel gjør at plikten inntreffer for første påfølgende produksjonssesong.

Det følger av *andre ledd* at tilskuddsmottaker skal ha en produksjonsperiode på minst fire uker per sesong, og i denne perioden ha en produksjon som tilsvarer minst 45 liter kumelk, 25 liter geitemelk eller 15 liter sauemelk per døgn per seter, og at melken enten må leveres til meieri eller foredles lokalt.

Med «sesong» menes per år, praktisk avgrenset av den tiden av året det er praktisk mulig å drive med melkeproduksjon på seter. Det vil være opp til tilskuddsmottaker når disse fire ukene (eller lengre periode) gjennomføres.

Med «produksjon som tilsvarer minst» menes at produksjonen for den enkelte dag ikke må være på det angitte nivået, men at man kan beregne en gjennomsnittlig produksjon per dag i produksjonsperioden.

«Per seter» må ses i lys av «tilsvarende», altså at det for fellesdrift vil være tilstrekkelig å gjennomsnittsberegne produksjonen per seter.

Med «levere melken til meieri» menes at melken leveres til eller hentes av et meieri.

Med «foredle lokalt» menes at melken foredles på setra, men «lokalt» åpner også opp for at melken kan foredles enten på hovedbruket, på foredlingsanlegg som drives i samdrift med andre, eller ved bruk av andre setrers eller gårders foredlingsanlegg i relativ nærhet til setra.

Til § 7. Gjennomføringsfrist og endring av tiltak

Paragrafen omhandler når tiltak som det gis tilskudd for må være gjennomført innen, samt muligheten for å endre på godkjente tiltak. Det vises til punkt 3.5.3.

I *første ledd* slås det fast at tiltaket må være gjennomført senest tre år fra tilskuddet ble innvilget. Det vises i denne sammenheng til regelen i § 6 om når produksjonsplikten løper fra.

I *andre ledd* stadfestes det at tilskuddsmottaker plikter å melde fra til Landbruksdirektoratet ved forsinkelser eller dersom tiltak ikke kan gjennomføres som forutsatt i vedtaket. Slik melding skal sendes uten ugrunnet opphold.

I *tredje ledd* gis Landbruksdirektoratet hjemmel til å godkjenne endringer av tiltaket. Vilket er at endringer ikke må tilsidesette vesentlige forutsetninger for gjennomføring av tiltaket som ble gitt ved tildeling av tilskuddet. Dette omfatter både beskrivelser av tiltak i søknad, beskrivelse og eventuelle vilkår stilt i vedtaket, og regler i forskriften for øvrig. Dersom tiltaket etter endringen utgjør et tiltak som kunne dannet grunnlag for tilskudd ved søknad om dette, vil den som et utgangspunkt kunne godkjennes.

Til § 8. Utbetaling og rapportering om tiltaket

Paragrafen omhandler vilkår for at tilskuddsmottaker skal kunne få delutbetaling og sluttutbetaling av tilskuddsmidlene. Det vises til punkt 4.1.1.

I *første ledd* slås det fast at Landbruksdirektoratet kan utbetale deler av tilskuddet. Vilkåret for dette er at tilskuddsmottaker dokumenterer fremdrift i gjennomføringen av tiltaket. Med “fremdrift” skal forstås både faktisk fremdrift i arbeidene, men også at kostnader er påløpt eller er nær ved å påløpe. Hvordan fremdriften skal dokumenteres vil kunne variere. Det blir opp til direktoratet å fastsette hvilken form dokumentasjonen skal ha.

I *andre ledd* slås det fast at tilskuddsmottaker skal sende sluttrapport og regnskap sammen med anmodning om sluttutbetaling, på den måten og innen den fristen Landbruksdirektoratet har fastsatt. Som for dokumentasjon av fremdrift etter første ledd vil formen på dokumentasjonen måtte fastsettes av direktoratet.

“På den måten” skal forstås slik at direktoratet kan kreve at dokumentasjon skal sendes fysisk eller elektronisk, ved bruk av konkrete skjema og gjennom konkrete kanaler (eksempelvis direktoratets nettside eller via Altinn).

Landbruksdirektoratet vil måtte fastsette frist for rapportering i vedtak om tilskudd.

Til § 9. Administrasjon, dispensasjon og klage

Paragrafen angir Landbruksdirektoratets oppgaver og myndighet, samt klageadgang på vedtak fattet av direktoratet. Det vises til punkt 4.1.2.

I *første ledd* slås det fast at det er Landbruksdirektoratet som administrerer tilskuddsordningen og fatter vedtak om tilskudd etter forskriften. Direktoratet kan følgelig også stille vilkår i sine vedtak, så lenge disse er i tråd med vilkårlæren (og ny forvaltningslov § 41), herunder krav til saklig sammenheng og at de ikke er uforholdsmessig tyngende.

Det følger videre av første ledd at direktoratet skal fastsette prioriteringskriterier ved utlysning av tilskuddet.

Det følger av *andre ledd* at direktoratet i særlige tilfeller kan dispensere fra reglene i § 6 og § 7 første ledd, og fra fastsatt søknadsfrist. Terskelen ved «i særlige tilfeller» er høy, og er forbeholdt tilfeller hvor forhold utenfor tilskuddsmottakers kontroll hindrer overholdelse av produksjonsplikten eller gjennomføring av tiltaket, eller overholdelse av søknadsfrister. Det påpekes at ingen har krav på dispensasjon. Det bemerkes at dispensasjon fra produksjonskravet kan gis for kortere periode enn gjenværende pliktperiode, eksempelvis ved alvorlig, men forbigående sykdom.

Det følger av *tredje ledd* at vedtak fattet av Landbruksdirektoratet kan påklages til Landbruks- og matdepartementet. Det vises for øvrig til forvaltningslovens klageregler.

Til § 10. Kontroll og opplysningsplikt

Paragrafen omhandler Landbruksdirektoratets kontrolladgang, og tilskuddsmottakers plikter i den sammenheng. Det vises til punkt 4.1.3.

Det følger av *første ledd* at Landbruksdirektoratet kan kontrollere at vilkårene for utbetaling av tilskuddet er oppfylte, og kan foreta stedlig kontroll hos tilskuddsmottaker. Med «vilkårene» skal forstås både vilkår som følger av forskriften og vilkår stilt i vedtak fra direktoratet. Stedlig kontroll forutsetter som en hovedregel at tilskuddsmottaker varsles og deltar på kontrollen, men direktoratet kan ved manglende medvirkning likevel komme på stedlig kontroll.

Det følger av *andre ledd* at tilskuddsmottaker plikter å gi direktoratet alle opplysninger og dokumentasjon som har betydning for tilskuddet, i forbindelse med direktoratets kontroll. Som for krav om utbetaling vil det være opp til direktoratet å fastsette hvilke opplysninger og hvilken form dokumentasjonen skal ha.

Det følger videre av *andre ledd* at tilskuddsmottaker plikter å medvirke til stedlig kontroll. «Medvirke» innebærer både kommunikasjon i forbindelse med planlegging av stedlig kontroll og i selve gjennomføringen. I dette ligger også at tidspunkt og omfang av stedlig kontroll om praktisk mulig bør tilpasses tilskuddsmottakers forhold og muligheter.

Til § 11. Tilbakebetaling og renter

Paragrafen omhandler stans og tilbakebetaling av tilskudd, og adgangen til å kreve renter. Det vises til punkt 4.1.4.

Det følger av *første ledd* at tilskudd kan reduseres, stanses, eller kreves helt eller delvis tilbake, dersom tilskuddsmottaker ikke har oppfylt vilkår som følger av forskriften eller vedtaket, eller det foreligger andre grunner som gjør at vedkommende ikke skulle fått tilskudd. Ved krav om tilbakebetaling for brudd på produksjonsplikten etter § 6 skal det tas hensyn til de årene tilskuddsmottaker faktisk har overholdt plikten, og med proporsjonal tilbakekreving deretter.

Det følger av *andre ledd første punktum* at det kan kreves renter når kravet ikke innfris ved forfall. «Ved forfall» vil være forfallsdatoen som settes i vedtak om tilbakekreving av tilskudd.

Det følger av *andre ledd andre punktum* at det ved grov uaktsomhet eller forsett kan kreves renter fra det tidspunktet mottaker burde ha skjønt at vilkårene for å få tilskuddet ikke var oppfylt, begrenset til tidligst fra utbetalingen av det urettmessige tilskuddet. Dette medfører altså at renter kan kreves fra et tidligere tidspunkt enn forfallsdato. I «burde ha skjønt» skal det legges til grunn en ordinær aktsomhetsvurdering. Ved forsett vil det alltid være slik at tilskuddsmottaker burde ha skjønt at tilskuddet var urettmessig.

Det følger avslutningsvis av *andre ledd tredje punktum* at størrelsen på rentene fastsettes etter forsinkelsesrenteloven.

Til § 12. Ikrafttredelse

Det følger av paragrafen av forskriften trer i kraft straks. Det vises til punkt 4.1.5.